

Inventarisatie van de Oeverzwaluw (*Riparia riparia*) in 1987 in Nederland

Herman N. Leys

Vanaf 1963 werd het aantal broedparen van de Oeverzwaluw nauwkeurig onderzocht. Deze inventarisaties vonden plaats in 1963, 1964, 1970 tot en met 1974, 1979 en 1986. In de periode 1975 tot en met 1978 werd de soort onderzocht ten behoeve van de Atlas van de Nederlandse Broedvogels (Sovon). De inventarisatie in 1987 werd uitgevoerd met de hulp van een groot aantal vrijwilligers. Medewerking aan dergelijke projecten is van zeer groot belang en is noodzakelijk voor de vaststelling van trends in vogelpopulaties, mits er ook een zekere continuïteit in de jaarlijkse inventarisaties wordt nagestreefd. Aangezien dit bij de Oeverzwaluwen steeds het geval is geweest, is het populatieverloop van deze soort goed bekend geworden.

Het is zo goed als zeker dat de oeverzwaluwpopulaties sterk beïnvloed worden door onder andere de weersgesteldheid in de overwinteringsgebieden in de Sahelzone van Afrika. In deze zone valt gemiddeld de meeste neerslag in ons broedseizoen, dus in juni tot en met augustus. Als de neerslaghoeveelheden laag of nihil zijn, is te verwachten dat de overwinteringsmogelijkheden in de daarop volgende winter voor de Oeverzwaluw ongunstiger zijn dan in jaren dat er meer neerslag is gevallen. Meer neerslag betekent namelijk ook meer voedsel (insekten en dergelijke). Zo viel in de zomer van 1986 circa 70% neerslag van het jaargemiddelde dat in de afgelopen dertig jaar werd gemeten. In de zomermaanden van 1980 tot en met 1985 was dit aanzienlijk minder. Dit betrof de zelfde periode waarin de Oeverzwaluw in grote delen van Europa zeer sterk in aantal is achteruitgegaan.

De relatief toegenomen hoeveelheid neerslag in 1986 resulteerde in een gunstiger overwintering voor de Oeverzwaluw in de winter 1986/1987 in Afrika en dat weer resulteerde in het broedseizoen 1987 in een flinke steiging van het aantal broedparen in Nederland (ook

in Engeland (brief Chris Mead) en Duitsland). Helaas is thans vastgesteld dat in de afgelopen zomer van 1987 slechts 63% van de hoeveelheid neerslag is gevallen in de Sahelzone en dit zou wel eens kunnen betekenen dat de winter 1987/1988 ongunstige perspectieven



Het kwam regelmatig voor dat kolonies moedwillig verstoord werden of in elk geval 'bedreigd' met vernietiging.

Foto: Rolf Siebrasse.

biedt en dientengevolge een grotere sterfte van Oeverzwaluwen zal plaatsvinden, mogelijk zelfs resulterende in een (geringe) afname van het aantal broedparen in 1988 (New Scientist, 1 oktober 1987).

De telresultaten

De inventarisatie- en telresultaten over 1987 zijn per provincie samengevat in tabel 1. De afzonderlijke gegevens per kolonie per atlasblok, per km-hok en overige informatie zijn samengebracht in de bijlage.

In 1987 werden circa 7500 holen geteld, waarvan 5875 holen als bewoond werden gekwalificeerd. In 1986 waren deze aantallen respectievelijk ruim 4800 holen en ruim 3900 holen, hetgeen een toeneming van ruim 49% betekent.

Ondanks de intensieve tellingen in 1986 en 1987 moet verondersteld worden dat het werkelijke aantal broedparen door het niet opmerken van kolonies hoger zal zijn geweest. Omdat in 1987 soms nog gegevens over 1986 werden ingezonden die nog niet verwerkt werden in het verslag over 1986, kan voor dat jaar een globale correctie op de reeds eerder gepubliceerde aantallen worden gemaakt. Voorlopig moet dan ook worden gesteld dat in 1986 het aantal geschat kan worden tussen de 4000-4500 broedparen. In 1987 is de schatting 6000-6500 broedparen. Dit aantal valt in de orde van grootte tijdens de jaren 1975 tot en met 1978. In figuur 4 wordt de ver-

spreiding per atlasblok weergegeven (zie ook figuren 1, 2 en 3).

In 1987 is het aantal kolonies met 30% toegenomen en de gemiddelde koloniegrootte steeg van 22,6% in 1986 naar 26,0% in 1987, een toeneming van 15%. Overigens valt op dat deze gemiddelde koloniegrootte lang niet overal in Nederland hetzelfde is. In 1986 varieerde de gemiddelde koloniegrootte per provincie tussen 4,6 en 32,0 broedparen. In 1987 tussen 8,5 en 46,0 broedparen. Ook het aantal atlasblokken waarin kolonies werden aangetroffen, is van 102 blokken in 1986 tot 117 blokken in 1987 toegenomen (tabel 2).

Tabel 2. Aantal atlasblokken Oeverzwaluwen waarin broedend werden aangetroffen.

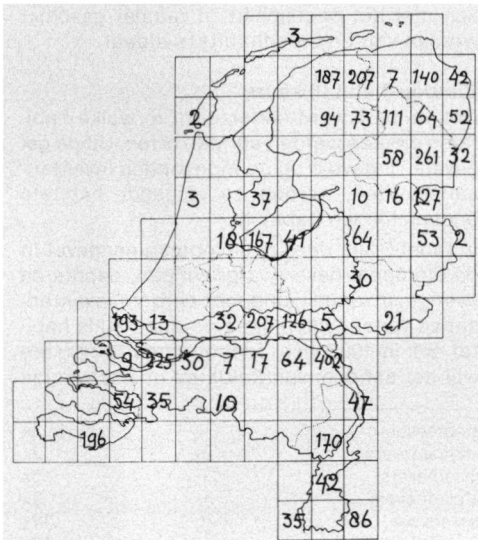
	1986	1987	> of <
Groningen	14	11	-3
Friesland	9	16	+7
Drenthe	11	14	+3
Overijssel	6	6	0
Gelderland	13	14	+1
Utrecht	3	4	+1
Noord-Holland	4	4	0
Zuid-Holland	6	6	0
Zeeland	8	9	+1
Noord-Brabant	15	15	0
Limburg	9	13	+4
Flevoland	4	5	+1
totaal	102	117	+15

Per provincie is het aantal atlasblokken als volgt:

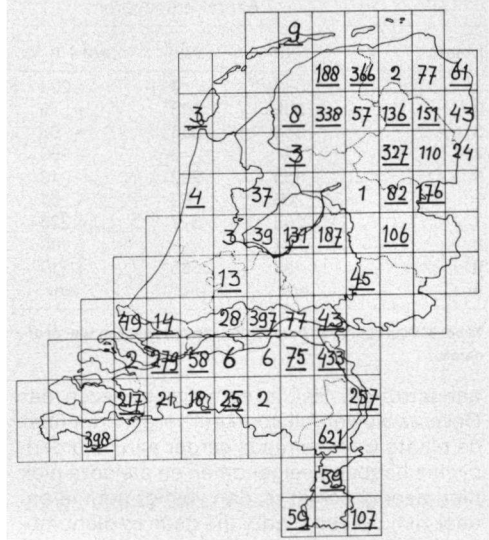
Tabel 1.

provincie	1987					gemiddeld aantal holen		gemiddeld aantal broedparen		toe- of afnem. i.o.v. 1986 in % (t.a.v. brp)	gem. kolonie-grootte in 1986	toe- of afnem. i.o.v. 1986 in % (t.a.v. kol.grootte)
	aantal atlasblokken	aantal kolonies	aantal holen	aantal broedparen	gemiddelde bezettings %	per at-	per	per at-	per			
						lasblok	kolonie	lasblok	kolonie			
Friesland	16	27	826	612	74,1	51,6	30,6	38,3	22,7	+ 77,4	21,6	+ 5,1
Groningen	11	17	710	610	85,9	64,6	41,8	55,5	35,9	+ 11,7	25,7	+ 39,7
Drenthe	14	31	817	711	87,0	58,4	26,4	50,8	22,9	+ 63,1	27,3	- 16,1
Overijssel	6	13	424	337	79,5	70,7	32,6	56,2	25,9	26,2	12,1	+ 114,1
Gelderland	14	32	1308	995	76,1	93,4	40,9	71,1	31,1	+ 79,0	21,4	+ 45,3
Utrecht	4	12	219	157	71,7	54,8	18,3	39,3	13,1	- 29,9	32,0	- 59,1
Noord-Holland	4	4	39	34	87,2	9,8	9,8	8,5	8,5	+ 47,8	4,6	+ 84,8
Zuid-Holland	6	9	204	135	66,2	34,0	22,7	22,5	15,0	- 43,3	23,8	- 37,0
Zeeland	9	18	707	584	82,6	78,6	39,3	64,9	32,4	+ 129,9	25,4	+ 27,6
Noord-Brabant	15	27	749	458	61,1	49,9	27,7	30,5	17,0	- 11,6	22,2	- 22,5
Limburg	13	24	1324	1103	83,3	101,8	55,2	84,8	46,0	+ 190,3	29,2	+ 57,5
Flevoland	5	12	195	160	82,1	39,0	16,3	32,0	13,3	± gelijk	32,0	- 58,4
1987 totaal	117	226	7501	5875	78,3	64,1	33,2	50,2	26,0	+ 49,1	22,6	+ 15,0
totaal in 1986	102	174	4834	3940	81,5	47,4	27,8	38,6	22,6			

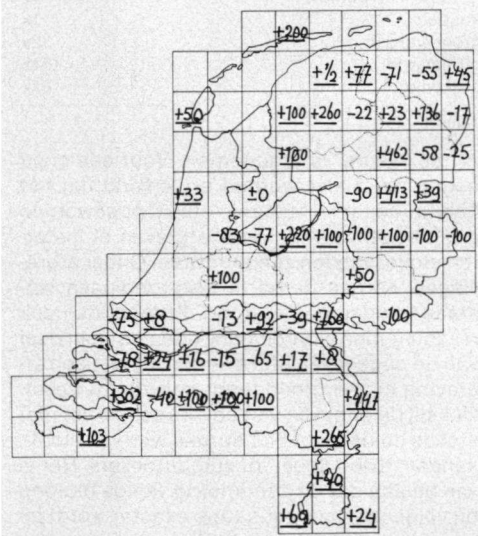
N.B. De gegevens van deze tabel zijn gebaseerd op alle informatie verkregen tot en met 1 december 1987. Nog niet verwerkt werden de nagekomen koloniegegevens (zie bijlage).



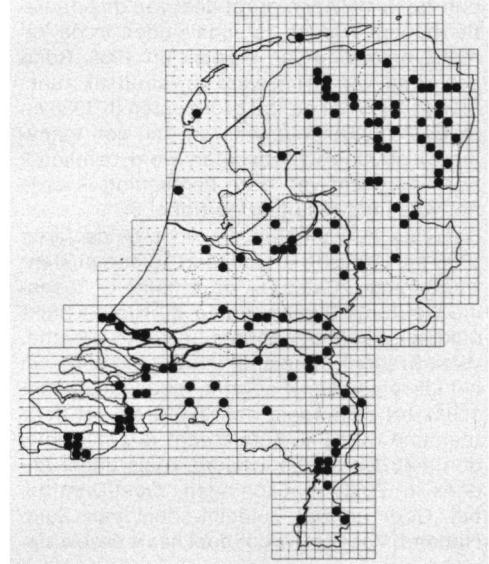
Figuur 1. Aantal broedparen van de Oeverzwaluw in 1986 per topografisch kaartblad (20 x 25 km).



Figuur 2. Aantal broedparen van de Oeverzwaluw in 1987 per topografisch kaartblad (20 x 25 km).



Figuur 3. Percentuele toe- of afname in 1987 van het aantal broedparen van de Oeverzwaluw per topografisch kaartblad (20 x 25 km), ten opzichte van 1986.



Figuur 4. Verspreiding van de Oeverzwaluw in 1987.

Uit de gegevens van tabel 1 blijkt verder dat in 1987 gemiddeld de grootste kolonies werden aangetroffen in Groningen, Gelderland, Zeeland en Limburg. Het gemiddelde lag in deze provincies ver boven het landsgemiddelde van 26,0. In 1986 was dat 22,6 en in dat jaar werden in Groningen, Drenthe, Utrecht, Zuid-Holland, Zeeland en Limburg gemiddeld de grootste kolonies waargenomen.

In Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant is in 1987 het aantal broedparen ten opzichte van 1986 zeer sterk afgenomen (respectievelijk met circa 30%, 43% en 12%). Ten aan-

zien van de gemiddelde koloniegrootte in 1987 kan worden vastgesteld dat in Drenthe, Utrecht, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Flevoland de gemiddelde koloniegrootte aanzienlijk lager was dan in 1986. Deze afneming bedroeg gemiddeld 38,6% (+20,5% à 22,5%).

In de figuren 1, 2 en 3 is de toe- of afneming per kaartblad van 20x25 km gevisualiseerd. Daarnaast werd onderzocht hoe de toe- of afneming heeft plaatsgevonden rond een straal van 20 km van elk atlasblok waar in 1986 kolonies van Oeverzwaluwen werden

plaats	Aantal broedparen		
	1986	1987	>of< in %
1	3	9	+ 200
2	209	368	+ 76
3	354	566	+ 60
4	—	3	+ 100
5	355	290	- 18
6	206	63	- 64
7	205	672	+ 228
8	24	—	- 100
9	30	65	+ 117
enz.	enz.	enz.	enz.

Tabel 3. Voorbeeld van berekening ten aanzien van toe- of afname.

aangetroffen. Het is namelijk bewezen dat Oeverzwaluwen bij voorkeur terugkeren naar de plaats waar ze reeds eerder aan de broedcyclus hebben deelgenomen en als deze plek niet meer geschikt is, dan vestigt het merendeel zich op een plaats die daar zo dicht mogelijk bij ligt. Met andere woorden, als een kolonieplaats uit 1986 niet meer aanwezig is, dan zal in 1987 een groot deel van de populatie moeten worden teruggevonden in de 'directe' omgeving van de plek uit 1986. Rond een straal van 20 km werd nu vanuit elk atlasblok in 1986 het aantal broedparen in 1986 en in 1987 vastgesteld, waaruit dan een toename of afname in procenten werd berekend. Een voorbeeld van deze berekening leverde het volgende resultaat op (tabel 3).

Het was nu mogelijk om voor beide jaren 1986 en 1987 een areaalkaart te compileren, waarbinnen in klassen de afname of toename werd ingetekend (figuur 5). Hieruit blijkt duidelijk dat onder andere in Noord-Drenthe, West-Brabant, Zeeland, Noord-Limburg en het IJsselgebied de soort is toegenomen met 100% tot zelfs meer dan 250% en dat deze toename duidelijk gerelateerd is aan gebieden met een sterke afname, zoals onder andere in Zuidoost-Groningen, Oost-Drenthe, het Gooi en het zuidelijk deel van Zuid-Holland. Voor een groot deel heeft deze afna-

me in bovengenoemde gebieden ook te maken met het ongeschikt of minder geschikt worden van de broedhabitats aldaar.

Biotoop-(habitat)-keuze

Ook in 1987 werd onderzocht in welke habitats kolonies werden aangetroffen. Uit de gegevens, ingevuld op de ingezonden inventarisatiekaarten, werden de volgende habitats onderscheiden (tabel 4):

In tabel 5 zijn deze gegevens samengevat in de biotopen; oevers, afgravingen, depots en overige. In vergelijking met eerdere inventarisaties vanaf 1963 blijken de depots als habitat ook in 1987 weer toegenomen te zijn, terwijl het aandeel van kolonies in afgravingen

slootoevers	3x
kanaaloevers	2x
rivieroevers	5x
afslagoevers	2x
oevers sec.	14x
zuigputten	15x
klif	1x
grondwal op bunker	1x
kuilbelt	1x
grondwal sec.	2x
gronddepot	104x
afgraving	67x

Tabel 4.

in 1987 verder is afgenomen. Voor een goed begrip moet hier worden opgemerkt dat het habitat 'depot' bestaat uit opgeworpen grondhopen, waarin door afgraven of instorten steile wanden zijn ontstaan. Onder afgravingen worden derhalve ontgravingen verstaan in ongeroerde grond. Er moet dan ook rekening mee worden gehouden dat een deel van de opgegeven afgravingen in feite een afgraving in een gronddepot kan zijn geweest. Ook bij de opgaven van oevers sec. is het niet steeds duidelijk of hier sprake was van sloot-, kanaal-, rivier-, meer- of zuigputoevers. Het is van belang dat de aanduiding van de biotoop bij volgende inventarisaties exacter wordt ingevuld op de inventarisatiekaarten.

	oevers	afgravingen	depots	overigen	n-totaal
1963	23	52	13	12	135 (100%)
1964	20	57	10	13	197 (100%)
1970	34	51	8	7	592 (100%)
1971	27	57	11	5	414 (100%)
1972	29	52	14	5	303 (100%)
1973	29	49	16	4	219 (100%)
1974	14	62	21	3	206 (100%)
1979	17	49	27	7	361 (100%)
1986	11	51	38	<1	166 (100%)
1987	12	38	48	2	217 (100%)

Tabel 5. Verdeling van de kolonies per biotoop in %.



Het gemiddelde bezettingspercentage van de kolonies is in 1987 iets teruggelopen.
Foto: Rolf Siebrasse.

De koloniegrootte in 1987

In vergelijking met 1986 valt op dat vooral kolonies met 1-2 broedparen procentueel sterk zijn afgenomen en dat kolonies met 6-10, 26-50 en 51-100 broedparen duidelijk meer voorkomen. Het procentuele aandeel van kolonies met 11-25 broedparen is ten opzichte van 1986 daarentegen met bijna 6% gedaald en dientengevolge in 1987 sterk verwant met de jaren zeventig. Verder is opvallend dat de procentuele koloniegrootteverdeling in 1987 vrijwel identiek is met die uit de periode 1970 t/m 1974 (tabel 6). In 1987 werden 5 kolonies vastgesteld met meer dan 150 broedparen, namelijk respectievelijk 183, 345, 170, 275 en 161 broedparen. Dit blijkt 2,2% te zijn van alle aangetroffen kolonies. In 1979 was dit 2,1% (7 kolonies) en in 1986 1,7% (3 kolonies). Wanneer het gemiddelde aantal broedparen per koloniegrootteklasse over een reeks van jaren wordt vergeleken, dan blijken er weinig

aantal broedparen	1963-1964	1970-1974	1979	1986	1987
1- 2	5	11	10	18	12,4
3- 5	10	14	16	14	14,6
6- 10	18,5	19	19	14	18,1
11- 25	29	26	24	30	24,3
26- 50	19,5	16	19	15	16,4
51-100	10,5	9	6	5	10,2
101-250	6	6	5	4	3,1
251-500	1,5	1	1	—	0,9
500	1	1	—	—	—
n-totaal	332 (100%)	1528 (100%)	341 (100%)	166 (100%)	226 (100%)

Tabel 6. Koloniegrootte per klasse in % van het totaal.

aantal broedparen	1963-1964	1970-1974	1979	1986	1987
1- 10	34	44	45	46	45
11-100	59	52	49	50	51
101-500	7	4	6	4	4
500	1	1	—	—	—

Tabel 7.

aantal broedparen				
	1974	1979	1986	1987
1- 2	1,6	1,6	1,6	1,4
3- 5	3,7	4,1	4,2	4,0
6- 10	7,3	7,8	7,6	7,9
11- 25	17,9	17,0	16,6	17,1
26- 50	36,6	36,8	36,7	35,5
51-100	64,3	69,0	67,8	66,3
101-250	116,5	148,5	134,5	139,0
251-500	385,0	380,0	—	310,0
totaal gemiddeld	21,5	27,4	22,6	26,0

Tabel 8. Gemiddeld aantal broedparen per koloniegrootte-klasse.

koloniegrootte	klei		zand	
	1986	1987	1986	1987
1- 10	54,0	54,2	42,9	42,0
11- 50	35,2	30,6	48,5	44,2
51-100	5,4	10,1	5,0	10,2
101-250	5,4	3,4	3,6	3,0
251-500	—	1,7	—	0,6
n-totaal	37 (100%)	59 (100%)	140 (100%)	167 (100%)

Tabel 9. Koloniegrootte per klasse in % van het totaal in respectievelijk klei(ige)- en zandwanden.



	1963-1964	1970-1971	1972-1973	1979	1986	1987
zand	61	51	61	67	74	71
klei	18	30	18	13	6	9
zavel	2	7	11	10	16	7
leem	2	4	4	8	4	12
veen	1	1	1	1	—	1
overige	16	7	5	1	—	—
n-totaal	332 (100%)	1006 (100%)	522 (100%)	341 (100%)	140 (100%)	214 (100%)

Tabel 10. Verdeling van de kolonies per grondsoort in %.

verschillen te zijn ten aanzien van kolonies met minder dan honderd broedparen (tabel 8).

Overigens is het opvallend dat procentueel gezien meer dan de helft van de kolonies in klei(ige) wanden, 1-10 broedparen bevatten, terwijl het grootste aandeel van de kolonies in zandwanden juist vallen in de grootteklasse 11-50 broedparen. Zowel in zand- als kleiwanden is in 1987 het aandeel van kolonies met 51-100 broedparen ongeveer verdubbeld in vergelijking tot 1986 (tabel 9).

Bodemtypen casu quo grondsoorten van de koloniewand

Uit tabel 10 blijkt dat kolonies van Oeverzwaluwen in vrijwel alle grondsoorten kunnen worden aangetroffen. Bijna driekwart van alle kolonies werd evenwel vastgesteld in steile zandwanden. Kennelijk komen in deze grondsoort de meeste potentieel geschikte steile wanden voor. In vergelijking met 1986 werden aanzienlijk minder kolonies vastgesteld in zavelige gronden en opvallend meer in steile lemige wanden. Mogelijk is dit verschil te verklaren door het aanbod van dergelijke wanden. Overigens is wel opvallend dat sedert 1963 het procentuele aandeel van kolonies in zavel- en leemwanden te zamen geleidelijk aan is toegenomen. In 1963/64

	1986	1987	>of<
Groningen	92	86	—
Friesland	77	74	—
Drenthe	88	87	—
Overijssel	86	80	—
Gelderland	80	76	—
Utrecht	85	72	—
Noord-Holland	66	87	+
Zuid-Holland	75	66	—
Zeeland	78	83	+
Noord-Brabant	93	61	—
Limburg	58	83	+
Flevoland	95	82	—
totaal gemiddeld	81,5	78,3	—

Tabel 11. Bezettings % van de kolonies.

was dit 4%, in 1970/71 11%, in 1972/73 15%, in 1979 18% en in 1986 en 1987 respectievelijk 20% en 19%.

In een aantal gevallen bestaan steile wanden uit een laagsgewijze opbouw van zand-, grind- en/of leemlagen, maar ook soms uit klei-, zavel- en zandlagen. Helaas waren er slechts weinig waarnemers die in voorkomende gevallen exact opgaven in welke grondlagen het grootste aandeel van de hollen werd aangetroffen. Het vermoeden bestaat dat Oeverzwaluwen bij dergelijke gelaagde steile wanden een voorkeur zullen hebben voor bepaalde grondlagen en dat deze voorkeur gerelateerd is aan het heersende weertype tijdens het graven van de hollen. Verder onderzoek naar deze aspecten is zinvol en gewenst.

Bezettings % van de kolonies

Het totale gemiddelde bezettingspercentage is ten opzichte van 1986 in 1987 iets teruggelopen. Per provincie worden deze percentages in tabel 11 samengevat en vergeleken.

Expositie en grondsoort

Een vergelijking tussen 1986 en 1987 ten aanzien van expositie levert het volgende beeld op (tabel 13):

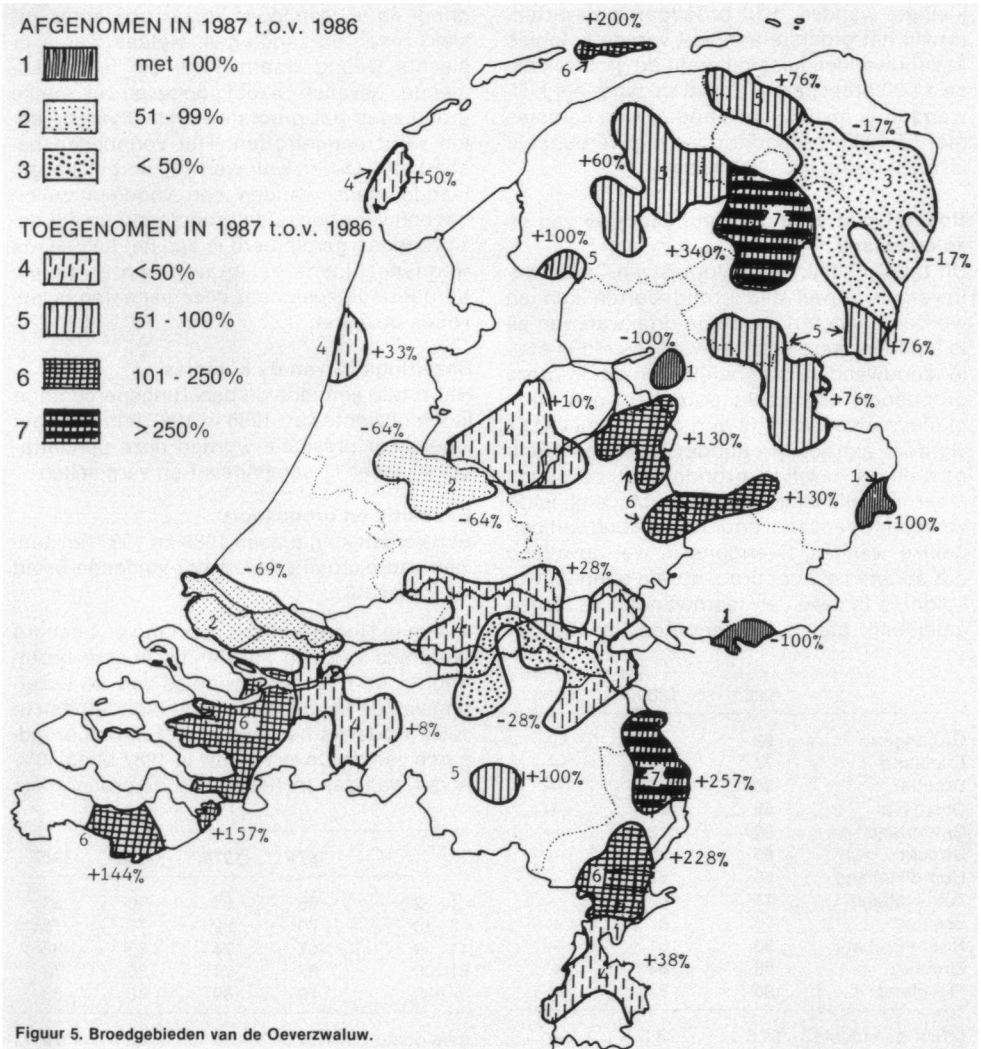
Alleen in Noord-Holland, Zeeland en Limburg is sprake van een aanzienlijk hogere bezetting. In de overige provincies valt de bezetting van de kolonies flink wat lager uit dan in 1986. Ondanks het feit dat het aantal broedparen van de Oeverzwaluw in 1987 bijna 50% hoger was dan in 1986, heeft de procentuele

	1974	1979	1986	1987
1- 2	68	91	90	83
3- 10	70	82	77	75
11- 50	67	74	78	82
51-100	67	71	85	72
> 100	76	69	79	83
gemiddeld	71	78	82	78

Tabel 12. Bezettings % per koloniegrootteklasse.

expositie	1986		1987	
	zand	klei	zand	klei
noordwest	7,1	} 23,5	14,8	} 37,0
noord	8,2		22,3	
noordoost	8,2		—	
oost	18,4	} 23,5	11,1	} 18,5
zuidoost	5,1		7,4	
zuid	28,5	} 53,0	18,5	} 44,4
zuidwest	13,3		18,5	
west	11,2		7,4	
n-totaal	98 (100%)	27 (100%)	145 (100%)	54 (100%)

Tabel 13. Verband tussen expositie en grondsoort.



Figuur 5. Broedgebieden van de Oeverzuwalu.



In 1987 waren er 6547 bewoonde holen.
Foto: Rolf Siebrasse.

totale koloniebezetting geen invloed op de populatiegrootte van de soort. Wel is opvallend dat provincies met de laagste bezettingspercentages, dus Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant, ook de provincies zijn waar de soort in aantal tussen 10% en 45% is achteruitgegaan. Een vergelijking van de bezettingspercentages per koloniegrootte over een reeks van jaren toont moeilijk te interpreteren verschillen (tabel 12).

In 1987 werd circa 25% van alle kolonies aangetroffen op oostelijke en zuidoostelijke exposities. Dit beeld is gelijk aan het gemiddelde van alle onderzoekjaren vanaf 1970, maar dit kan van jaar tot jaar verschillen. In 1986 was dit percentage iets lager. 40% tot ruim 53% zit evenwel in wanden met een zuidelijke, zuidwestelijke of westelijke expositie, terwijl minder dan 33% een voorkeur heeft voor noordwestelijke, noordelijke en noordoostelijke exposities. Het verschil in voorkeur tussen zand- en kleiwanden waarin de exposities noordwest, noord, noordoost of zuid, zuidwest en west kan uitsluitend verklaard worden door de heersende weersgesteldheid tijdens de vestigingsperiode,

dus de periode waarin de kolonieplaats wordt uitgezocht en de holen worden gegraven. In perioden met relatief veel wind uit noordelijke richtingen en relatief droog (weersituatie in 1987), drogen noordelijk geëxponeerde kleiwanden bikkelhard uit, vandaar de betrekkelijke voorkeur voor zuigwanden met bovengenoemde exposities in 1987. Het is dan ook verklaarbaar dat juist kleiwanden met een zuidelijke, zuidwestelijke of westelijke expositie onder dergelijke weersomstandigheden gemakkelijker worden betrokken dan zandwanden met de zelfde exposities.

Bijzonderheden

In het onderzoekjaar 1987 werden weinig slaapplekken vastgesteld. Het betrof onder andere de Biesbosch, De Rijnstrangen, Flevoland, hier en daar in Friesland en in Zeeuwsch-Vlaanderen. Over aantallen en data is niets bekend.

Het kwam regelmatig voor dat kolonies moedwillig verstoord werden of in elk geval 'bedreigd' met vernietiging. In de meeste gevallen kon door overleg met grondeigenaren en/of ontgronders het afgraven van de kolonies worden uitgesteld tot na het broedsel.

Door het hoge rivierwater in juni zijn enkele kolonies door het rivierwater vernield. De meeste vogels begonnen toen elders aan een tweede broedsel.

Experimenten met kunstmatig aangelegde steile wanden speciaal ten behoeve van de Oeverwaluw, slaagden in 1987 goed. Het fraaiste voorbeeld betrof de 'kunstwand' te Uden, met 305 holen waarin 66 paren tot broeden kwamen tijdens het eerste broedsel en circa 75 gedurende het tweede broedsel.

Samenvatting

In 1987 werd wederom de broedpopulatie van de Oeverwaluw in Nederland geïnventariseerd. Er werden circa 7500 holen geteld, waarvan 5875 holen als bewoond werden gekwalificeerd. Het aantal broedparen kan worden geschat op 6000-6500 broedparen in 1987. Dit is bijna 50% meer in vergelijking met 1986 toen 4000-4500 broedparen werden vastgesteld.

In 117 atlasblokken werd de soort als broedvogel vastgesteld. In 1986 waren dit 102 atlasblokken. De gemiddelde koloniegrootte steeg van 22,6 in 1986 naar 26,0 in 1987; 48% van de kolonies werd aangetroffen in depots (in 1986 was dit 38%); 38% van de kolonies werd gevonden in afgravingen (in 1986 was dit 51%) (tabel 5). De procentuele verdeling



Om voedsel bedelende jongen in de opening van de nestholte.
Foto: Rolf Siebrasse.

van de koloniegrootte resulteerde in een afname van kleine kolonies met slechts 1-2 broedparen en 11-25 broedparen. Kolonies met meer dan 50 broedparen namen sterk toe (tabel 6). Meer dan de helft (ruim 54%) van de kolonies met 1-10 broedparen kwam voor in kleiwanden. In zandwanden zijn de kolonies vaak groter en vallen met 44% tot 49% in de grootteklasse 11-50 broedparen (tabel 9). Oeverzwaluwen maken holen in vele grondsoorten. Rond 71% zit evenwel in zandwanden. In 1987 werd 12% aangetroffen in lemmige wanden (in 1986 4%) en 7% in zavelige wanden (in 1986 16%). De gemiddelde koloniebezetting (tabel 11) daalde van bijna 81,5% in 1986 tot 78,3% in 1987.

Ten aanzien van de expositievoorkeur voor de vestiging van kolonies, werd bijna 54%

aangetroffen in zuidelijk, zuidwestelijk en westelijk geëxponeerde kleiwanden en 46% in de overige exposities. In zandwanden betroffen deze percentages respectievelijk ruim 41% en bijna 59% (tabel 13).

Opmerking

De in dit verslag genoemde aantallen en dergelijke, betrekking hebbende op de gegevens van 1986, kunnen enigszins afwijken, omdat na publikatie (Het Vogeljaar nr. 3) van het verslag 1986 nog vrij veel informatie werd verkregen.

De bijlage behorende bij het verslag over 1987 werd afgesloten op 1 december 1987. Alle nieuwe informatie (casu quo koloniegegevens enz.), die na deze datum werd ontvangen, is niet verwerkt in dit verslag.

Overzicht van atlasblokken (5x5 km) met 1x1 km aanduiding waarin in 1987 oeverzwaluwkolonies werden aangetroffen.

prov.	atlasblok 5x5 km-1x1 km	plaatsaanduiding	aantal totaal	holen bewoond	expos.	grond- soort	biotoop
Fr.	1-48-43	Ameland	12	9	N	KZ	depot
Gr.	6-17-12	Lauwersmeer	ca. 200	183	Z	Z	slootoever
		Lauwersmeer	76	68	O	KZ	slootoever
		Lauwersmeer	ca. 100	80	O + Z + W	Z	depot
		Lauwersmeer	40	35	?	KZ	depot
Fr.	6-32-25	Steenendam	8	ca. 8	Z	Z	depot
Fr.	6-42-55	Hardegarijp	2	2	N	Za	depot
Fr.	6-43-51	Hardegarijp	34	32	O	Z	zuigput
		Hardegarijp	15	12	O	Z	zuigput
		Hardegarijp	3	3	O	Z	zuigput
Fr.	6-53-34	Suawoude-	58	52	NW	Z	depot

Fr.	6-53-41	Oude Schouw	24	21	N	KZ	afgraving
Fr.	6-53-52	Suawoude	6	6	O	Ve	zuigput
		Wartena	52	25	N	Z	kanaaloever
		Garijp	31	27	N	Z	kanaaloever
Gr.	7-45-53	Borgmeren	43	35	Z	Z	depot
		Borgmeren	5	5	ZW	Le	depot
Gr.	7-56-45	Sappemeer	5	5	Z	Z	depot
Gr.	7-57-24	Botjeszandgat	33	26	W	Z	depot
		Botjeszandgat	6	6	W	Za	depot
Gr.	8-51-23	Midwolderplas	14	13	NO	Z	afslagoever
		Midwolderplas	16	12	NO	Z	afslagoever
Gr.	8-52-54	Beemsterplas	36	36	NO	Z	zuigput
N.-H.	9-34-52	Schansweg	3	3	W	Le	slootoever
Fr.	11-13-24	Eernewoude	58	55	Z	Z	depot
Fr.	11-14-55	Drachten	60	60	Z	Z	zuigput
		Drachten	20	18	Z	Z	depot
Fr.	11-16-35	Strandheem	?	ca. 17	?	?	?
Fr.	11-16-44	Opende	?	ca. 4	?	?	?
Fr.	11-26-44	Merskerheide	16	6	O	Z	afgraving
Fr.	11-26-47	Merskerheide	8	5	O	Le	afgraving
Fr.	11-31-14	ZW van Grouw	11	9	W	Za	depot
Fr.	11-34-14	Oud Beets	102	91	W	Z	depot
Fr.		Oud Beets	72	59	NW	Z	depot
Fr.	11-34-15	Beetsterzwaag W	4	3	Z	Z	depot
Fr.	11-48-48	Nieuw Weper	20	17	ZO	Z	depot
Fr.	11-52-23	Oude Haske	165	51	W	Z	depot
D.	12-21-31	Middendrift	80	73	Z	Le	zuigput
		Middendrift	47	42	Z	Le	zuigput
		Middendrift	10	8	Z	Le	zuigput
Gr.	12-28-54	Nieuwe Pekela	26	23	N	Z	depot
D.	12-33-24	Ubema Vries	1	1	?	Z	afgraving
Gr.	12-38-43	AG. Wilderv. Kan.	?	ca. 20	?	Z	depot
Fr.	12-41-45	Eperpolder	10	10	W	Z	afgraving
D.	12-46-32	Bosw. Gieten	80	73	ZW	Le	afgraving
D.	12-46-45	Kostvilies	39	35	?	Z	afgraving
D.	12-53-14	Nam. Kantoor	?	2	W	Z	depot
Gr.	13-41-23	Pagedal	50	43	ZO	Z	depot
Fr.	15-36-21	O. Mirdumer Klif	(enkele)		—	—	klif
D.	17-16-41	Ellertshaar	35	33	?	?	zuigput
D.	17-21-14	Blauwe Meren	28	23	W	Z	depot
		Blauwe Meren	85	80	NW	Z	depot
		Blauwe Meren	2	2	N	Z	depot
		Blauwe Meren	10	8	NNO	Z	depot
		Blauwe Meren	65	53	O	Z	depot
		Blauwe Meren	21	13	Z	Z	depot
		Blauwe Meren	80.	70	NO	Z	depot
		Blauwe Meren	?	3	W	Le	oever
		Blauwe Meren	?	8	W	Le	oever
		Blauwe Meren	40	45	W	Le	oever
		Blauwe Meren	5	5	W	Le	oever
D.	17-22-45	Beilen W	12	10	O	Z	afgraving
		Beilen W	4	3	ONO	Z	afgraving
		Beilen W	6	4	O	Z	afgraving
D.	17-27-41	Achterweg	44	29	?	Le	depot
D.	17-38-45	Emmerschans	30	25	N	Z	afgraving
		Emmerschans	15	8	?	Le	afgraving
D.	17-58-13	Rietlanden	19	15	O	Z	depot

Gr.	18-12-13	Ter Apelkanaal	40	20	ZW	Z	depot
D.	18-41-22	Barger Oosterveld	6	4	?	Z	afgraving
N.-H.	19-22-23	Bergen Bunkers	5	4	NO	Za	bunker
Fl.	20-44-55	Houtribsluizen	15	10	N	Z	depot
		Houtribsluizen	17	15	N	Z	depot
		Houtribsluizen	7	5	N	Z	depot
		Houtribsluizen	5	4	N	Z	depot
		Houtribsluizen	2	2	N	Z	depot
		Houtribsluizen	2	1	ZW	Z	depot
D.	21-18-44	De Wijk	1	1	N	Z	kanaaloever
D.	22-11-15	Nijstad	1	1	ZO	Z	afgraving
		Nijstad	7	6	W	Z	afgraving
D.	22-18-35	Grientsveen	31	28	W	Z	depot
O.	22-34-32	Den Ham	60	50	ZW	Z	depot
O.	22-43-33	Wittepaal	11	9	Z	Z	depot
		Wittepaal	18	16	O	Z	depot
O.	22-55-24	Kloosterhaar	26	24	O	Z	zuigput
O.	22-55-52	Westerhaar	7	5	NO	Z	afgraving
		Den Ham	121	106	ZO	Z	depot
N.-H.	25-45-41	Kalfjeslaan	3	3	—	—	depot
Fl.	26-15-13	Larsenweg	33	28	N	Z	depot
Gr.	26-37-54	Westerheenweg	13	12	Z	Z	kuilbelt
Fl.	26-45-15	Ossenkampweg	22	18	ZW	Z	depot
		Ossenkampweg	15	11	ZO	Z	depot
		Ossenkampweg	40	39	NW	Z	depot
		Ossenkampweg	13	8	ZW	Z	depot
Fl.	26-46-11	Ossenkampweg	22	12	NW	Z	depot
Gld.	26-47-13	Tabaksweg	29	23	Z	Z	depot
N.-H.	26-51-21	Rijksweg A1	28	24	W	Le	afgraving
Gld.	27-14-45	Hattem	250	120	Z	Le	afgraving
		Hattem	30	5	O	Le	afgraving
Gld.	27-22-45	't Harde	65	55	NW	Le	depot
Gld.	27-44-55	Ernst	2	2	Z	Z	depot
		Ernst	8	5	Z	Z	depot
O.	28-14-15	Westerhaar	50	42	Z	Z	depot
		Westerhaar	38	20	Z	Z	afgraving
		Westerhaar	26	20	W	Z	afgraving
		Westerhaar	5	4	O	Z	depot
O.	28-53-54	Markelo	26	20	NO	Z	depot
U.	31-17-14	Horstermeer	14	13	Z	Le	depot
Gld.	33-17-51	Kletterstr., Epse	12	7	Z	Z	afgraving
Gld.	33-25-33	Buslo	40	38	W	Le	depot
Z.-H.	37-21 ?	Maasvlakte	?	10	?	Z	?
Z.-H.	37-22-43	Dintelhaven	15	12	NNO	Z	oever
Z.-H.	37-33-15	Oranjeplassen	25	21	ZZW	?	depot
Z.-H.	37-33-24	Rozenburg	24	6	ZW	Z	depot
Z.-H.	37-45-51	Spijkenisse	8	6	ZZW	Za	depot
Z.-H.	37-46-42	Beneluxster	10	8	?	?	depot
U.	38-17-13	Put v. Weber	35	28	W	Z	zuigput
U.	39-23-34	Stuw Amerongen	1	1	O	K	rivieroever

		stuw Amerongen	49	45	O	K	rivieroever
		stuw Amerongen	9	9	Z	K	rivieroever
		stuw Amerongen	4	4	O	K	rivieroever
		stuw Amerongen	1	1	O	K	rivieroever
Gld.	39-23-54	Rijkswijk	12	11	NO	Z	depot
		Rijkswijk	11	8	NO	Z	depot
		Rijkswijk	131	126	NO	Z	depot
Gld.	39-24-31	Eil. v. Maurik	11	8	Z	K	afgraving
		Eil. v. Maurik	10	8	N	K	afgraving
U.	39-26-22	Rhenen	33	17	ZO(W)	Le	afgraving
		Rhenen	10	1	ZO(W)	Z	afgraving
		Rhenen	25	10	ZO(W)	Le	afgraving
U.	39-26-55	Rhenen	26	20	ZZW	K	wal
		Rhenen	12	8	ZZW	K	wal
Gld.	39-32-12	Beusichem	40	35	?	Z	afgraving
Gld.	39-51-43	Haaften	12	10	NO	Z	depot
		Haaften	14	12	NO	Z	depot
		Haaften	4	3	NO	Z	depot
		Haaften	31	29	NO	Z	depot
		Haaften	74	71	ZW	Z	depot
		Haaften	4	4	ZW	Z	depot
		Haaften	1	1	ZW	Z	depot
		Haaften	1	1	ZW	Z	depot
		Haaften	1	1	ZW	Z	depot
		Haaften	7	6	ZW	Z	depot
		Haaften	3	3	ZW	Z	depot
Gld.	39-56-35	Appeltern	23	21	ZW	K	afgraving
Gld.	40-33-14	Huissense waarden	2	2	—	—	zuigput
Gld.	40-22-25	Meinerswijk	15	9	WZW	K	oever
		Meinerswijk	10	3	WZW	K	oever
		Meinerswijk	16	11	NW	Z	depot
Z.-H.	43-36-31	Hellegatsplein	14	4	ZW	Z	afgraving
		Hellegatsplein	53	26	Z	Z	afgraving
Z.-H.	43-36-32	Hellegatsplein	45	42	?	?	depot
N.-B.	43-38-45	Moerdijk	90	89	O	Z	depot
N.-B.	43-46-21	Fijnaart	80	78	?	?	depot
N.-B.	43-53-31	Rammegors	6	2	O	Z	depot
N.-B.	44-31-51	Moerdijk	—	20	NW	Z	oever
		Moerdijk	10	5	?	?	oever
N.-B.	44-53-12	Asterdplas	35	33	W	Z	depot
N.-B.	45-23-32	Koornwaard	8	6	ZO	Za	zuigput
Gld.	46-13-15	Wijler	426	345	N	Za	afgraving
N.-B.	46-21-34	Gassel	2	1	O	Z	afgraving
		Gassel	4	4	O	K	depot
N.-B.	46-21-33	Gassel	14	14	N	K	depot
N.-B.	46-21-34	Gassel	32	28	ZO	Z	depot
		Gassel	6	4	O	?	afgraving
		Over de Voort	18	14	NW	Z	depot
N.-B.	46-22-21	Gassel	4	2	Z	K	afgraving
		Gassel	10	6	Z	K	afgraving
		Gassel	4	1	Z	K	afgraving
N.-B.	46-31-41	Mill	15	14	Z	Z	afgraving
N.-B.	49-15-41	Dassenplas	5	4	WNW	Z	afgraving
		Dassenplas	1	1	ZO	Z	afgraving
N.-B.	49-16-14	Nw. Ro. Vliet	23	15	W	Z	depot
		Nw. Ro. Vliet	1	1	ZO	Z	depot
N.-B.	49-34-11	Molenplaat	12	12	?	Z	depot
Z.	49-43-15	Oesterdam	31	25	?	Le.	afgraving
		Kreekraksluis	85	79	?	Le.	afgraving

N.-B.	49-44-11	Kreekraksluis	6	6	O	Z	afgraving
		Kreekraksluis	16	3	W	Z	afgraving
Z.	49-53-15	Schelde-Rijnkanaal	15	15	?	Z	depot
		Bath	51	31	N	Za.	depot
		Bath	1	1	N	Za.	depot
Z.	49-54-32	Anna Mariapolder	56	45	W	Z	depot
N.-B.	50-23-32	Galder	20	18	?	Z	?
N.-B.	51-34-14	Best	2	2	N	Z	afgraving
L.	52-15-14	Bergerheide	13	13	ZO	Z	afgraving
		Bergerheide	42	36	ZO	Z	afgraving
		Bergerheide	54	47	NW	Z	afgraving
L.	52-27-11	Hamert	139	107	Z	Le.	afgraving
L.	52-35-12	Kl. Oirlo	6	6	O	Z	afgraving
		Kl. Oirlo	11	10	O	Z	afgraving
		Kl. Oirlo	41	38	O	Z	depot
Z.	54-15-23	Dow Chemical	39	35	O	Z	depot
		Dow Chemical	47	40	O	Z	depot
		Dow Chemical	175	170	O	Z	depot
Z.	54-15-33	Braakmankreek	12	9	ZW	Z	depot
Z.	54-16-?	Terneuzen	9	5	NO	K	afgraving
Z.	54-25-11	Braakman-Zuid	15	8	O	K	afgraving
		Braakman-Zuid	6	5	O	K	afgraving
Z.	54-26-53	Axelse Vlakte	30	25	Z	Z	afgraving
		Axelse Vlakte	1	1	W	Z	afgraving
		Dekkerspolder	92	57	O	Z	depot
Z.	54-36-13	Dekkerspolder	7	7	NO	Z	depot
Z.	54-37-?	Axel, crossterrein	35	26	NW	Z	depot
L.	58-24-55	Kessel-Eik	1	1	Z	Z	afgraving
		Kessel-Eik	24	21	ZW	Le.	afgraving
L.	58-34-13	Kappert	6	6	NW	Z	afgraving
		Kappert	2	2	NW	Z	afgraving
L.	58-34-14	grindgat Rijkel	19	11	ZW	Z	afgraving
L.	58-42-55	Heel	297	275	OZO	Z	afgraving
L.	58-43-41	Beegden	80	55	O	Z	afgraving
L.	58-52-15	Panheel	174	161	ZW	Z	oever
		Panheel	27	23	ZW	Z	oever
		Panheel	1	1	ZW	Z	oever
L.	58-53-25	Herten	98	65	ZZW	Z	afgraving
L.	60-23-34	Hazelaar	43	34	NW	Z	afgraving
		Hazelaar	17	17	?	Z	afgraving
L.	60-54-14	Waubach	9	8	ZO	Z	afgraving
L.	61-18-12	Itteren	14	11	N	Le.	oever
L.	61-18-14	Geul Bunde	51	48	ZW	Le.	oever
L.	62-15-35	Wildnes	43	26	N	Z	?
		Wildnes	112	81	N	Z	?
		totaal	7501	5875			
aantal	117 Gem.	64,1	50,0				atlasblokken
aantal	133 Gem.	56,4	44,2				km-blokken
aantal	226 Gem.	33,2	26,0				kolonies

ontvangen informatie ná 1 december 1987.

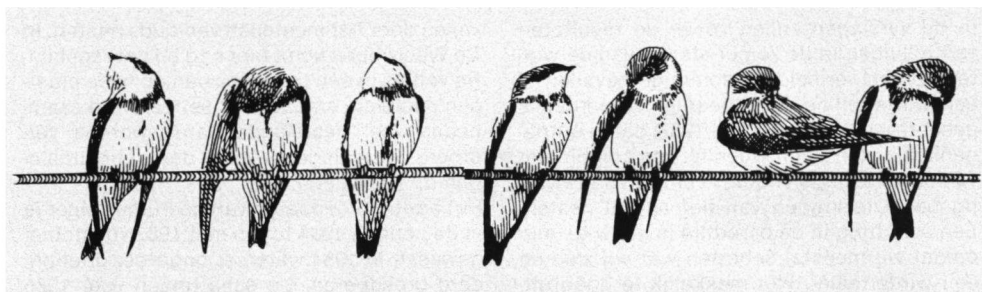
Fr.	10-58-35	Langweer	enkele		?	?	?
D.	12-23-33	Vries	?	20	?	?	?
D.	17-11-53	Smilde	?	40	N	Z	afgraving
Fl.	26-33-22	Trekweg	enkele		?	Z	depot

O.	33-17-22	Colmschate	8	6	ZO	Z	depot
N.-B.	45-47-55	Hemelrijk	305	75	O	Za	afgraving
N.-B.	50-27-24	Goirle	?	24	?	?	?
N.-B.	50-27-11	Goirle	?	4	?	?	?
N.-B.	50-15-45	Hulten	?	2?	?	?	?
Gr.	12-27-(23?)	Veendam	47	46	?	?	?
Gr.	12-27-(23?)	Veendam	3	3	?	?	?
Z.	55-21-?	Oud Galgenwater	4	4	?	?	?
Z.	55-21-?	Oud Galgenwater	10	10?	?	?	?
Z.-H.	43-48-?	molen Uitslaggors	5	3	?	?	?
Z.-H.	43-48-?	HV Spuigors	12	3	?	?	?
Z.-H.	43-13-42	Meneersche Platen	2	2	?	?	?
Z.-H.	43-37-24	Hogezandse Gorzen	?	2	?	?	?
N.-B.	44-56-?	?	?	6	?	?	afgraving
N.-B.	50-27-?	?	?	10	?	?	afgraving
N.-B.	50-27-?	?	?	15	?	?	afgraving

■ H.N. Leys, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, postbus 46, 3956 ZR Leersum.

LITTERATUUR:

Diverse auteurs - Themanummer over de Oeverwaluw; Het Vogeljaar, jaargang 35, nummer 3 (bladzijden 105-176), 1987.



Errata:

De auteur van het artikel 'Onderzoek naar exposities van steile wanden waarin Oeverwaluwen nesten' in 'Het Vogeljaar' 35 (3) : 137-143 verzocht ons tabel 2a in gewijzigde vorm op bladzijde 140 op te willen nemen. Het onderschrift en de n-totalen zijn daarin veranderd.

Tevens op bladzijde 139 wordt in het onderschrift van tabel 1b 'aantal kolonies' gewijzigd in 'aantal nestholen'.

En op bladzijde 142 wordt in het onderschrift van tabel 4b 'aantal kolonies' gewijzigd in 'aantal nestholen'.

	1970		1971		1972		1973		1974		1979		1986	
expositie	zand klei		zand klei		zand klei		zand klei		zand klei		zand klei		zand klei	
noordwest	31,4	29,1	32,8	31,6	27,2	20,5	28,8	27,0	35,1	37,5	29,6	23,9	23,5	37,0
noordoost														
oost	19,3	36,8	20,8	35,9	24,3	42,1	16,2	22,2	17,9	25,0	27,9	35,7	23,5	18,5
zuidoost														
zuid														
zuidwest	49,3	34,0	46,4	32,4	48,6	37,5	54,9	50,8	46,9	37,5	42,6	40,3	53,1	44,4
west														
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
n-totaal	264	182	183	117	173	88	142	63	145	56	230	109	98	27

Tabel 2a. Procentuele verdeling van het aantal kolonies in zand- en kleiwanden per expositie in de onderzoeksjaren.